hejmar 23 payîz 1998

# KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

*Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan*
*Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan*

*Ehmedê Xanî*
(Sedsala XVII)

## Civîna Biskops Arnöyê ya 23yemîn

**5-11 nîsan 1998**

Civîna 23emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 5 û 11ê nîsana 1998 de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên aborî, îdyomên kurdî, nifrînên kurdî, devoka Qerejdaxê, nexweşiyên heywanan, endamên laş û îdyomên jê çêdibin û ferhengoka *Hawarê* xebitîn.

Di vê civînê de Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Michael Chyet (Waşîngton), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nûman (Cizîr), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Şikak), Newzad Şukrî (Dihok), Têmûrê Xelîl (Rewan), Memo Yetkin (Semsûr), Veysî Zeydanli (Bidlîs) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

# Devoka Qerejdaxê

**(VII)**

**Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ**

| kurdî | tirkî | fransizî | îngilîzî |
|---|---|---|---|
| pişo pişo kirin | yatıştırmak, küçük tavizlerle idare etmek | caresser dans le sens du poil, apaiser to appease, to ease | to stay on the right side of sb., |
| pişrûng, pişrûk | 1) tam yoğrulmamış hamur, çamur vb, 2) küçük ekmek kırıntısı, buğday unu 3) un, su ve tuzu karıştırıp hafif pişiril ve oğlaklara verilen bir yemek | 1) farine, glaise etc. insuffisamment pétrie, 2) fine miette, 3) mélange de en farine, d'eau et de sel légèrement cuit donné en pâture aux agneaux | 1) insufficiently kneaded flour, clay, 2) mixture of flour, water and salt, shightly cooked and given to lambs |
| pitik | bebek | bébé | baby |
| pizirik, pirzik, pizrik, pirzûk | küçük çoban, sivilce | bouton, pustule | pimple, pustule |
| kwînêr, kînor, kunêr | kan çıbanı | abcès | abcess |
| pizirîn : ji hev çûn (ji bo qumaş) | aşırı kullanılmaktan çözülmek, dağılmak | être élimé, s'élimer | to wear thin, to come apart (for a well-worm fabric) |
| pî | kol | bras | arm |
| pîj : şîşika gora, singik, sixrik | şiş, çorap şişi | aiguille à tricoter | knitting needle |
| pînc, pîç, bêjî | piç | bâtard | bastard |
| pingalî | yataklık etme, suçluyu koruma, barındırma işi | recel de malfaiteur | concealment of a criminal |
| pingalî kirin | yataklık etmek, suçluyu barındırmak | receler un malfaiteur | to conceal (a criminal) |
| pîqut, pîkin, hîçikkurt | yarım kol gömlek, yelek ve benzeri | manches courtes (chemise, gilet, etc.) | short sleeves (shirt, etc.) |
| pîr'abotk : pîrhevok, pîrabok | bebekleri kaçıran, insanları aldatıp beraberlerinde götüren efsanevi yaşlı kadın | mégères ou mauvais génies mythiques qui enlèvent des bébés, qui séduisent des gens et les emmènent chez eux, dont on peut se protéger par une aiguille ou un objet en fer | shrews or mythical evil spirits who kidnap babies, seduce people and take them to their home, against whom one can protect o.s. with a needle or iron object |
| pîrût | çıplak kollu | qui a les bras nus | bare armed |
| pîspîsk, fîrfîrk | düdük | sifflet | whistle |
| pîşo | 1) yanık bez kokusu, 2) kav | 1) odeur de chiffon brûlé, 2) amadou | 1) smell of burnt wool, 2) tinder |
| pîvazok | soğan yahnisi | ragoût d'oignon | onion stew |
| karî, kardî | dana ayağı | arum, pied-de-veau | calf's-foot, arum |
| pizpizêk, pirpizêk | kardelen | perce-neige | snowdrop |
| pîvong, pîvok | çiğdem ? | scille | spring squill |
| polat : pola | çelik | acier | steel |
| pozşimk, xizêm | hızma | ornement en or incrusté dans la narine d'une femme | woman's golden nostril ornament |
| post kirin, kevil kirin : bi kêrê guran | | derisini yüzmek | écorcher un animal to skin (animal) |

# Termên hiqûqî

**Amadekar : Veysi ZEYDANLI**

| kurdî | tirkî | fransizî | îngilîzî |
|---|---|---|---|
| serwerî | hakimiyet, egemenlik | souveraineté | sovereignty |
| serwer | hakim, egemen | souverain | sovereign |
| serdest | başat, ağır basan, hakim, üstün | dominant | dominant |
| serdestî | başatlık, ağır basma, üstünlük | domination, dominance | domination, dominance |
| karîn | iktidar | pouvoir | power |
| karîna siyasî | siyasi iktidar | pouvoir politique | political power |
| qanûn danîn | yasamak, kanun çıkarmak | légiférer | to legislate |
| qanûn danîn | yasama | législation | legislation |
| karîna qanûndanînê | yasama gücü | pouvoir législatif | legislative power |
| qanûndanêr | kanun koyan, yasa koyan | législateur | lawmaker |
| birêvebirin | yürütme | exécutif | executive |
| karîna birêvebirinê | yürütme gücü | pouvoir exécutif | executive power |
| dengdana pêbaweriyê | güven oylaması | vote de confiance | vote of confidence |
| desthilat | yetki | autorité | authority |
| deshilatdar | yetkili | responsable, qui a le pouvoir, l'autorité | who has the authority, responsible competent |
| ziyan | hasar, zarar | dommage, perte | damage, harm, loss |
| bêziyan | zararsız | inoffensif | harmless |
| ziyandîtî | mutazarar, zarara uğramış | lésé, qui a subi des dommages | injured, who suffers loss or damage |
| ziyankar, ziyanker | zarar verici, zararlı, zarara neden olan | nuisible, dommageable, préjudiciable | harmful, detrimental prejudicial |
| ziyanok | zarar verici | nuisible | harmful |
| kurmikên ziyanokî | zarar verici haşareler | insectes nuisibles | harmful insects |

# Peyvên kêmnas

Amadekar : Michael CHYET

| kurdî | tirkî | fransizî | îngilîzî |
|---|---|---|---|
| serşivan | çobanbaşı | berger en chef | chief shepherd |
| şivan | çoban | berger, pâtre | shepherd |
| dûajo, dûşivan | yardımcı çoban, çoban yamağı | aide-berger | assistant shepherd |
| ajorî | sürüyü bir yerden bir yere götürme, sürme | déplacement d'un troupeau sur une longue distance | dispacement of a herd for a long trip |
| avrû, avrî | yiyecek, içecek artığı | restes de nourriture ou de boisson | remains of food or drink |
| bihitandin : hetikandin | rezil etmek | déshonorer, flétrir, couvrir de honte | |
| motk | fol | nichée | nest egg |
| caxî | meclis, cemaat | assemblée, réunion | meeting, assembly |
| civat û caxî : civat û cemaet, kesê civat û caxiyan : ehlî cemaet | ehli meclis | personne présentable, digne d'assister à une assemblée de village ou de notables | person honourable admissible to a village assembly |
| çemçemok, pelşimok, pirçimok, şevşevok, | yarasa<br>şevrevînk, perçemek | chauve-souris | bat |
| dûş, tûş : rêz | sıra, hiza | ligne, rang | line, rank |
| di dûşa hev de | aynı hizada | sur la même ligne, dans le même rang | |
| erhede | herhalde | en tous cas | in any case |
| givande, kivande | uçurum, yüksek yer vs. kenarı | bord (d'un précipice, d'une hauteur, etc.) bordure, berge | bank, embankment |
| gosirmet : xerîb, ecêb | acayip, tuhaf | étrange, étonnant, bizarre | strange, amazing, odd |
| guşme : deste | deste, küme | groupe, escouade | bunch, squad, band |
| hewdik : hewda biçûk | çanak | écuelle, bol | wooden bowl |
| heşyenk | barınak, sığınak | abri, refuge | shelter, refuge |
| kemberok, petîşok | ebu cehil karpuzu | coloquinte | colocynth, bitter apple |
| kesk | Peygamber ya da velilerin kabrini saran yeşil kutsal örtü | voile vert, considéré comme sacré, recouvrant la tombe du Prophète ou des saints | green veil, considered sacred, covernig the Prophet's tomb or that of the saints |
| keska Pêxember | Peygamberin kabrini saran yeşil renkli kutsal örtü | voile vert sacré couvrant la tombe du Prophète | sacred green veil covernig the Prophet's tomb |
| mîntan | 1) nimten, mintan, 2) gömlek | 1) sorte de gilet bourrelé et brodé 2) chemise | 1) a kind of heavy embroidered outer shirt, vest, waistcoat, 2) shirt |
| kirtnak, kirdane, kirdanek, kirdang | merdane | rouleau de boulanger | thick rolling pin, roller |
| tîr | oklava | rouleau de pâtissier | cookery rolling pin |
| mêlît, mêlîde : pêtiya gurr a agir | gür ateş alevi, yüksek alev | haute flamme | high flames |
| pezkogiro, pezoguro : lîstika gur û pez | kurt-koyun oyunu, geleneksel kürt dansı | danse traditionnelle kurde imitant le jeu du loup et des moutons | traditional Kurdish dance imitatnig the game of wolf and sheep |
| piraştin (bipirêje !) | türetmek, yaratmak | engendrer, créer, générer | to beget, to create, to generate |
| pirqîn | aniden gülme | éclat de rire | roar of laughter |
| pirqîn pê ketin | aniden gülmek, | éclater de rire | to burst out laughing |
| tesele kirin | yoklamak, kollamak, kontrol etmek | tester, contrôler, vérifier | to test, to control, to verify |
| hevûdu tesele kirin | biribirini yoklamak | se tester | to test o.s. |
| lê tesele bûn | erişmek | parvenir | to reach |
| vezel, fayke | kazak | chandail | sweater |
| vanqor : beraz | yabani domuz | sanglier | wild boar |
| xuçkanîk = kuçkanîk | | | |
| cinh | sopa | gros bâton, trique, gourdin | thick stick, cudgel bludgeon |
| kevezan : gopal | baston | canne | cane |
| çortan : ji ermenî, çor : hişk, tan : dew : dewê hişk, keşk | | | |

# Cureyên endamên laşê mirovan û îdyomên jê çêkirî

Amadekar : Reşo ZÎLAN

| kurdî | tirkî | fransizî | îngilîzî |
|---|---|---|---|
| bejin : bal, qam | boy | taille | height, stature |
| bejinzirav | ince boylu | svelte, qui a la taille fine | |
| bejindirêj | uzun boylu | grand, qui a une taille élancée, haute | |
| bejinkurt, nivçe | kısa boylu | petit, de petite taille | |
| kinik | uyumlu ufak tefek | menu,e, mignon,e | |
| bejinqut, kupîşî | kısa ve dolgun | courtaud, trapu | shortish (person), stocky |
| bejinpot, bejinbihost, qambihost | çok kısa boylu, bir karış boylu | très petit (de taille), haut comme un empan | |
| bejin avêtin, bejin dan | boy vermek, büyümek | pousser, grandir (de taille) | |
| bejin revandin | aniden fazla boy vermek | grandir soudain et rapidement | |
| navbejnî | orta boylu | de taille moyenne | |
| poto | cüce, çok kısa | nain, très petit | |
| bejinbilind | uzun boylu, selvi boylu | de haute taille | |
| birû, birî, birh, birhî | kaş | sourcil | eyebrows |
| birûkevan | keman kaş, yay kaş | sourcils arqués | arched eyebrows |
| birûqeytan | kaytan kaş | sourcils fins et longs | thin and long eyebrows |
| birûbadayî | kıvrık kaş | sourcils recourbés | curly eyebrows |
| birûzirav | ince kaş | sourcils fins | thin eyebrows |
| birûqalind | kalın kaş | sourcils épais | thick eyebrows |
| birûqelem | kalem kaş | sourcils fins et longs | long, narrow eyebrows |
| birûgurr | gür kaş | sourcils touffus, fournis | bushy eyebrows |
| birrûpan | geniş kaş | sourcils larges | broad eyebrows |
| birûpirç | çatık kaş, çatma kaş | sourcils qui se rejoignent | eyebrows that join |
| bijang, mijang, mijûlank, mijgul, mişkulî, mojgun | kirpik | cils | eyelash |
| bijangdirêj | uzun kirpik | cils longs | long eyelashes |
| bijangbadayî | kıvrık kirpik | cils recourbés | curly eyelashes |
| bisk | zülüf, zülf | aigrette | aigrette |

| | | | |
|---|---|---|---|
| biskbitêl | tel tel zülüf, tel zülüflü | aigrette avec des cheveux non tressés | aigrette made with single threads |
| biskbadayî | lüle zülüf, büklümlü zülüf | aigrette bouclée | curly aigrette |
| biskxelek | halkalı zülüf | aigrette avec des cheveux en forme d'anneaux | aigrette with ringed hair |
| çavbeloq, çavbelok, çavpeqle, çavzeq | fırlak gözlü | qui a des yeux globuleux | protruding eyes |
| çavpeqyayî, çavdirhayî | patlak gözlü | qui a des yeux exorbités | popeyed |
| çavreş | kara gözlü | aux yeux noirs | black eyed |
| çavbelek | koyu kara gözlü | qui a des yeux noirs et blancs intenses, profonds | intensely white and deep black eyed |
| çavxezal | ahu gözlü | qui a des yeux de gazelle | gazelle eyed |
| çavzer | bal rengi gözlü | qui a des yeux couleur de miel | honey eyed |
| çavmêşînî | ela gözlü | qui a des yeux couleur de noisette | hazel eyed |
| çavşûjin | ufak gözlü | qui a de tout petits yeux | small eyed |
| çavê xwe zîq kirin | gözlerini dikerek bakmak | fixer du regard | to gaze fixedly |
| çavşaş, çavwîr, wîr, çavvir, çaver, çavlo, çavliba, xêl, çavxêl, şaştirme, çavxwar | şaşı gözlü şaşı | louche | crosseyed, squint-eyed |
| çavşikestî | yapışık kapaklı göz | qui a des paupières collées, déficientes | who has falling eyelids |
| çavxumar | mahmur gözlü | qui a des yeux languissants | languid eyed |
| çavkespik | badem gözlü | qui a des yeux d'amande | almond eyed |
| çavkesk | yeşil gözlü | aux yeux verts | green eyed |
| çavşîn | mavi gözlü | aux yeux bleus | blue eyed |
| çavkizî | görme bozukluğu | trouble de vision | vision disorder |
| çavmezin, çavgir | iri gözlü | qui a de gros yeux | big eyed |
| çavbel | gözleri fincan gibi geniş olan | yeux écarquillés | someone wide-eyed (saucer-eyed), |
| çavzêlk, çavzilk | göz seyirme tiki | tic de clignotement des yeux | one who cannot stop blinking |
| çavkew | keklik gözlü, gözleri ve kirpikleri siyah olan | qui a des yeux et des cils noirs comme ceux d'une perdrix | one who has black eyes and eyelashes like partridge's |
| çavbikil | sürme gözlü | qui a mis du khol autour des yeux | one who has collyrium/eyeliner around the eyes |
| çavperçifî, çavperç, çavwerîmî, çavnepixî | şişik göz | aux yeux enflés | with swollen eyes |
| çavbaz | 1) şahin bakışlı, 2) hovarda | 1) qui a des regards de faucon, 2) qui cherche à séduire, dragueur,euse | 1) falcon eyed, 2) flirtatious |
| çîrt, kêvjik, şîlaq | çapak | chassie | rheum from the eyes, crust round the eyes |
| sût | gök mavisi | bleu ciel, azur | azure, sky blue |
| çavvajî | ters istikametlere bakan gözler | strabisme divergent comme une girouette | divergent strabism |
| çavtibiqî | çukur gözlü | qui a des yeux enfoncés | deep-set eyes |
| çavholîk | fırıldak gözlü | qui a des yeux mobiles | |
| çavkesper | çakır gözlü | qui a des yeux bleu-gris | greyish blue eyed |
| çavtepişî | çekik gözlü | qui a des yeux bridés | who has slanting eyes |
| çavsor : 1) har, şerar, belakir, 2) zordest, zorker | 1) gözü kan bürümüş, 2) zorba | 1) qui voit rouge, 2) brutal, violent | 1) one who sees red, 2) bully, violent |
| çavnepişî | şişkin, uykulu göz | qui a les yeux bouffis | puffy eyed |
| çavbirçî | aç gözlü | avide, insatiable | greedy, insatiable |
| çavbilind | gözü yükseklerde olan, muhteris | ambitieux | ambitious |
| çav vekirî | açık göz | malin, éveillé, intelligent | clever, sharp, smart, shrewd |
| çavlider | çapkın, gözü dışarda, cinsel arayış içinde | libertin, qui est en quête incessante d'aventures sexuelles | libertine, one in permanent search of sexual adventures |
| çavtirsiyayî, çavşikandî, çavşikênandî | sinmiş, gözü korkmuş | intimidé, qui a peur aux yeux | intimidated, daunted |
| çavnebar | kıskanç, çekemeyen | envieux | envious |
| çavpîs | kem gözlü | qui a mauvais oeil | evil eyed |
| çavreşî : kumreşî | kıskançlık | jalousie | jealousy |
| çavtarî | gözü kararmış | hors de lui, qui a perdu son contrôle | beside oneself |
| çavberjêr : şermok, fedîkok, fediyok | utangaç | timide, qui a les yeux baissés | shy, timid, bashful |
| çavxerab, çavçepel | kız ve kadınlara kötü gözle bakan | qui convoite la femme d'autrui | one who covets s.o. else's wife |
| çavhîz, çavqehpe | orospu gözlü, gözüyle zina işleyen | qui dévore des yeux, qui déshabille des yeux | someone who undresses (a woman) with his eyes |
| çavdarî | bakım | soin, entretien | care, upkeep |
| çavdijwar, çavtûj | keskin bakışlı | qui a des yeux perçants | one who has a sharp view |
| çavînî, çavînokî, çavavêjî, çavînkerî, nezerî | nazar | mauvais oeil | evil eye |
| çavpoş | göz yuman, görmemezlikten gelen, hoş gören | qui ferme les yeux, qui fait semblant de ne pas voir, tolérant | s.o. who shuts his eyes, who pretenis not to see ; tolérant |
| çavqayîm | gözü pek | brave, preux, qui n'a pas froid aux yeux courageous | bold, brave, |
| çavşil : ji girî re hazir | sulu gözlü | pleureur,euse, qui pleure facilement | crybaby, one who cries at the drop of a hat |
| çavçep, şaş | şaşı | louche | cross-eyed |
| çavtijî, çavtêr, çavnebirçî | gözü tok | rassasié, qui ne convoîte rien | contented, not covetous |
| çavpîvî | göz kiyası, göz kararı | jaugeage, estimation d'un coup d'oeil | gauging, estimate |
| çene, çenge, erzink, argûşk, lam | çene | menton | chin |
| çenexwar | eğri çeneli | menton tordu, de travers | with a crooked chin |
| çeneya bikort, çeneya kort | gamzeli çene | menton avec une fossette | chin with dimple |
| çenetûj | sivri çeneli | menton pointu | with pointed chin, sharp-chinned |
| çenebaz, çenesist | çenesiz, çenesi düşük | bavard | chatterer, talker |
| çok, çong, jinû, junî, kabok | diz | genou | knee |
| çokşûjin, çokşijûn | sivri diz kapaklı | qui a le genou pointu | (with) pointy knees, pointed-kneed |
| çokgirover | yuvarlak, yassı diz kapaklı | qui a le genou rond | (with) round knees, round-kneed |
| çokreş | kara dizli (fazla çalışmaktan) | qui a le genou usé (noirci) à force de travailler (sous le soleil, etc.) | with knees blackened by work (in the sun etc.) |
| çoksist | diz dermanı azalmış, dizi çözülmüş | qui a les jambes molles | weak-kneed |
| çokqerimî | dizi uyuşmuş | qui a le genou engourdi | (with) kneas that have asleep, knees whose blood circulation has been cut off |
| çîp, çîm, çîq | baldır, bacak | jambe | leg |
| çîpxwar | eğik bacaklı | qui a des jambes torses | with crooked/twisted legs |
| çîpzirav | ince bacaklı | qui a des jambes fines, effilées | thin-legged |
| çîpdirêj | uzun bacaklı | qui a des jambes longues | long-legged |
| çîplûle | ince uzun bacaklı | qui a des jambes longues et fines | with long and thin legs |
| çîphijik | çırpı bacaklı | qui a des jambes d'allumettes | bean pole |
| teşkgur : ên ku di meşê de çok û teşkên wî li hev dikevin | çarpık bacaklı | qui marche les pieds en dedans | pigeon-toed |
| çîpwerqîle | kavis bacaklı | qui a les jambes arquées | bow-legged |
| çîprût : 1) bêheya û bêşerm, 2) kesê ku dizî û karê xirabdike, 3) keç û jina çîp tazî | 1) hayasız, 2) hırsızlık ve kötü işler yapan, 3) baldırı çıplak kız, kadın | 1) éhonté, effronté, 2) malfaiteur, 3) femme qui a les jambes nues | 1) shameless, cheekey, 2) malefactor, law breeke, 3) bare-legged woman |

# Îdyomên kurdî

**(V)**

**Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN**
**Mistefa AYDOĞAN**

| kurdî | tirkî | fransizî | îngilîzî |
|---|---|---|---|
| Dinya li ba wî çardê nisanê ye | dünya umurunda değil, onun için dünya her zaman günlük güneşlik | il est insouciant ; tout va toujours bien pour lui | he is carefree ; all is always well for him |
| çaroxa gemarê : rûqayiş, rûçarix, fedî nake, rûyê wî çaroxa gemarê ye | yüzü katır derisi gibidir, hayasızdır | (litt.) il a le cuir dur ; il est effronté | he is shameless |
| çav ber dan | bir şeye ya da birine göz koymak | convoiter qch ou qn | to covet s.o. or sth |
| çavê yekî şikênandin : tirs an sawa xwe xistin ser yekî | yıldırmak | intimider qn | to intimidate s.o. |
| (ji yekî/ê re) çav şikênandin : çav kirin, çav qurçandin, çav riqandin, çav dayin, çav kirin | birine göz kırpmak | faire de l'öil à qn ; donner une öillade | to wink, to blink |
| çav jê şkestin | bir şeyden ya da birinden korkmak, yılmak | être intimidé par qch/ ou qn, avoir peur | to be intimitaded, to be afraid |
| çav li der | gözü dışarda | qui convoite sans cesse | who has his eyes on something or someone else |
| çav birçî, çavbirşî : ê bi risqê xwe qaîl nabe | doyumsuz, aç gözlü | insatiable | insatiable |
| çavnebar bûyîn | kıskanmak, çekememek | être envieux | to be envious |
| çavê te bar nade/ nabe, çavê te ba hilnade, çavên te bara nagirin | çekemiyorsun, kıskanıyorsun | tu es envieux, tu envies | you are envious |
| çav li deriyan bûn | gözü dışarda, başkasının karısında kızında olmak | convoîter la femme ou les filles d'autrui | to covet s.o. else's wife or daugthers |
| çav li deriyan, xwelî li seriyan | gözü dışarda olanın sonu rezalettir | qui ne cesse de convoiter finit dans l'indignité | who by ceaseless covets ends up in disgrace |
| çav li destan bûyîn | başkalarından istemeyi alışkanlık edinen, başkasına bağımlı olan, başkasına bel bağlayan | avoir l'habitude de solliciter autrui, dépendre économiquement des autres, compter sur autrui | to be used to sollicit others, to rely on others ; to be dependent on others to rely on others |
| çav tê birîn, çav birîn, çav jê birîn | gözü kesmek | se sentir capable, à même de faire qch. | to feel capable of |
| çavê kul derman kirin, cemeda ser dil helandin | taşı gediğine koymak | faire mouche, taper dans le mille | to hit the nail on the head |
| çavên wî/wê hene | kem gözlüdür | il/elle a mauvais öil, il/elle porte malheur | he/she is evil eyed |
| çav bi serê wî ve hene : bîra tiştan dike, riya dinyayê dizane, bi fehm e | töreleri bilir, başkalarını düşünür | il est au fait des coutumes, il se souvient d'autrui | he knows the habits ; he is tactful he recalls, he remembers others |
| çav lê ketin, çav lê kirin | özenmek, taklit etmek | imiter, singer | to imitate (others'), to fake |
| çavnexel, çavpan : bêxîret | başı öne eğik, gayretsiz | qui a la tête baissée, qui ne réagit pas aux insultes et outrages | who does not react to insults and affronts, cowardly |
| çav pê ketin | gözü ilişmek, görmek, karşılaşmak | entrevoir, apercevoir, rencontrer, rendre visite | to notice, to catch sight of, to meet |
| çavpêketin : dîtin, dîdar, ziyaret | görüşme, karşılaşma | entrevue, visite, rencontre | interview, visit, meeting |
| çavzexel | gözü hilede olan, hilekar | qui cherche à tromper, trompeur, fourbe | deceiver, deceitful, treecherous |
| çav girêdan : xapandin | aldatmak | tromper | to deceive |
| çêleka kundokî an kandewî | gebe kalmıyan ve sağılabilen inek | vache laitière stérile | sterile milk cow |
| çêleka bi ga : ji bo jinên doxînsist | peşinde çok erkek koşturan kadın | (litt.) vache en chaleur; femme qui a des relations avec plusieurs hommes | cow in heat ; woman who has several lovers |
| çêleka li şûvê dizê : pirr gemarî, bê ser û ber | çok kirli, başıboş | très sale, dépenaillé | very dirty, ragged |
| çêleka xizanan | dört gözle beklenen, geç yaşta çocuk bekleyen bir kadın | se dit pour une femme avancée en âge qui attend un enfant très désiré | for a woman who gets pregnant late in life and everyone is awaiting the birth of the child |
| çêleka zerî, zêdinkiyan, çêleka nîsê | iyi bir iş yaptıktan sonra onu personne tahrib eden | qui détruit le fruit de son propre travail | who destroys his own work |
| çivîka wîtwîtanî : kesê ku bi nezaniya xwe him xwe him dora xwe dide xesarê ; *çivîka wîtwîtanî* *tu bi heseba nizanî* *te mala xwe xera kir* *konê min î reş jî li ser danî* | yanlışlık ve deneyimsizlikleriyle hem kendisinin, hem de çevresinin ağır hasara uğramasına neden olan | personne dont les calculs se révèlent faux et qui par ses erreurs cause sa perte et celle de ses proches | s.o. who miscalculates and who through his erros ruins himself and his next of him |
| ço di şikeftê de hilnayê | artık dayanılmaz, tahamül haddini aştı, çizmeyi aştı | ça suffit, ça dépasse les bornes, ce n'est plus possible de supporter | that is enough, that is unbearable |
| çû ber golikan | ıskartaya çıkmak, değersizleşmek, itibarını yitirmek | être discrédité, déconsidéré, être mis au rebut | to be discredited, thrown on the scrap heap |
| çawa avêt xerab hat | işi bir türlü iyi gitmiyor | ses affaires ne marchent pas du tout | things are going badly |
| dan ber dilê xwe | gücenmek, kızmak | être vexé | to be upset |
| dil hiştin/ hêlan | kırmak, gücendirmek | offusquer, offenser qn. | to offend |
| dil mayîn | alınmak, gücenmek | s'offusquer, s'offenser | to be offended |
| da dilê wî : kêr gihîşte hestî | canına tak etti | il est à bout de patience | the last straw, it becomes intolerable |
| dan navê | içine vermek | agir sans retenue, dépenser sans compter | to act or spend without limit or consideration |
| damar nayê, damar lê naxe | damarı vurmuyor | il ne bronche pas | he does not react |
| dana Xwedê | Allah vergisi | don de Dieu | God's gift |
| dar di devê hevdu de rakirin | it gibi dalaşmak | se battre comme des chiens | to fight savagely like dogs |
| dan rastê, xwe eşkere kirin | açığa vurmak, ifşa etmek | révéler, dévoiler, divulguer | tu unveil, to disclose, to divulge |
| dan ber, berdan | palavra atmak | mentir sans retenue | to lie without limit, excessively |
| dara bin xwe birîn, li kodika xwe xistin, bi nanê xwe lîstin | bindiği dalı kesmek, ekmeğiyle oynamak | scier la branche sur laquelle on est assis | to saw off the branch on which one is sitting |
| dar ji binî birîn | köprüleri atmak | couper les ponts | to burn one's bridges |
| darikê miradan, deriyê miradan, girê miradan, deriyê ku miradan dibe serî | murad kapısı, murada kavuşturan | qui exauce les vöux, qui permet l'accomplissement des voeux des amoureux, des femmes stériles, etc. | to grant wishes, who allows the wishes of lovers, of sterile women to be fulfilled |
| darikê pelûlê, darikê gebolê | fitneci, fesat, her işe burnunu sokan, fesat konkuması | qui fourre son nez partout, intrigant | who sticks his nose into every thing, scheming a great mischiefmaker |

| | | | |
|---|---|---|---|
| dartelaqî, yaxurî, topfelaqî, torfeleqî, ketûber, destgurkî, kevgurkî | rastgele, tesadüfen | par hasard, par chance | per chance, by haphazard, at random |
| dêlik bi ba ye, dêlik li ba ye, se ji Bexda ye | kösnük dişi ta Bağdattan it cezb eder | (litt.) si la chienne est en chaleur le chien arrivera de Bagdad; c'est elle qui attire les mâles | (litt.) if the bitch is on heat the dog will come from Bagdad |
| deqê wî ber bi gule ye | işini garantiye almış | il a garanti son affaire ; il est sûr de son fait | he has made sure his business |
| deraxa wî fire ye | büyük oynuyor | il joue grand, il joue dans la cour des grands | he play big |
| derbend filitiye | ipin ucunu kaçırmış | il a perdu le contrôle, il est dépassé par les événements | he has lost controle of the events |
| dergûşkî ketin, ke!ikanî ketin | yenişememek, berabere kalmak | faire un match nul, une partie nulle (lutte, sport) | to draw a match |
| pata mayîn | oyunda berabere kalmak | faire une partie nulle (jeu de cartes) | |
| derpê bi qûnê ve zeliqî | yumurta kapıya dayandı | in extremis, quand la situation devient sérieuse | at the very last minute, when the situation has become serious |
| derpê ket nav lingan | şaşırmak, paniğe kapılmak, telaşlanmak | paniquer, s'alarmer | to panic, to become alarmed |
| derziya wî di ber serê wî de ye | bağımlılığı yok, nerde sabah orda akşam | il est libre comme un oiseau | he is free like a bird |
| dest birin ber xwe : xîret kirin, bizav kirin | gayret göstermek, cüret etmek | lever la main, réagir | to react, to be zealous |
| destê belayê : yê ku ji destê wî bela çêdibe | belalı, şerut | belliqueux, querelleux | troublesome, bellicose |
| destbelav : dijminê malê xwe | savurgan, müsrif | prodigue, gaspilleur | prodigal, lavish |
| destê yekî dirêj bûyîn : destê yekî dirêj bûn | nüfuzlu olmak | avoir le bras long, être influent | to be powerful/ influential |
| destdirêjî kirin | 1) tecavüz etmek, 2) hırsızlık etmek | 1) agresser, 2) voler, dérober | 1) to attack, 2) to steal, to rob |
| dest avêtin | el atmak, teşebüs etmek | entreprendre | to undertake |
| destê bi tinê : 1) kesê bi serê xwe, bê pişt, 2) wahîd | yalnız başına, destekçi ve mütefiki olmayan | personne seule, sans soutien et alliés | lonely person who has no allies |
| destê bin kevir | sıkışık, çaresi çukışı olmayan | coincé, dans l'impasse | stuck |
| destnepaqij, destpîs | güvenilmez, kirli işler yapabilen | non fiable, capable de voler, de méfaits | unreliable, capable of stealing, of misdemeanor |
| destê min di bin darê wî de ye | birine minet borcu olmak, bağımlı olmak | être redevable envers qn, être dépendant de qn | to be dependent on s.o. to be indepted to s.o. |
| destê xwe di hemû qulan de kirin, tiliya xwe, an pozê xwe xistin hemû qulan | her deliğe parmağını sokmak, her şeye burnunu sokmak | fourrer son nez partout, se mêler de tout | to stick one's nose into everything, to meddle in everything |
| destê xwe jê şuştin | umudunu kesmek | s'en laver les mains, y renoncer | to wash hands ; to give up |
| destê wî hevdu xwarin | sabırsırzlıkla beklemek | attendre avec impatience | to await with impatience |
| destê xalo qot | para ver | donne-moi de l'argent | give me money |
| destteng bûyîn | ekonomik yönden sıkıntıda olmak, | être financièrement dans la difficulté | to be financially in a difficult situation |
| dest hilanîn | el kaldırmak, direnmek | lever la main, s'insurger | to raise one's hands, to revolt against |
| dest lê hilanîn | işi hızlandırmak | accélérer le rythme de son travail | to speed up one's work |
| destpaqij | güvenilir, temiz işler yapan | fiable, qui a les mains propres | reliable, who has clean hands |
| destpelînk, despelk | el yordamıyla | à tatons | groping |
| desttengî | mali darlık | difficulté financière | financial difficulty |
| destvala, destxalî, destêvala | eli boş | mains vides | empty hands |
| çira wî di eniya wî de ye : rizqê wî fireh e | kısmeti boldur | il est favorisé par la chance, il est né sous une bonne étoile | he is favored by fortune he was born under a lucky star |
| çember ji ber hilatiye : pîvan jê re nameye | ölçüyü kaçırmış, haddini bilmez | il dépasse la mesure, il dépasse les bornes | he knows no limits (in behavior) |
| çend kum bêxwedî mayîn | çok kişi külahsız kaldı (öldü, öldürüldü) | beaucoup de gens sont morts (bien des chapeaux sont tombés) | many people have been killed (litt. many hats have fallen) |
| çeqçeqî : pirpeyv, şewşewokî | çenesi düşük | très bavard, moulin à paroles | some one who never shuts up, chatterbox |

# Ferhengoka *Hawarê*

**(V)**

**Amadekar : Zinar SORAN**

| **kurdî** | **tirkî** | **fransizî** | **îngilîzî** |
|---|---|---|---|
| averê bûn | sapmak, ana yoldan ayrılmak | dévier | to deviate |
| kulabî | çengel | croc, crochet | hook |
| gergeşîn | ateş ocağı, çok sıcak azapyeri | fournaise | furnace |
| tûle : se, kûçik | köpek | chien | dog |
| tûlê asîtanê : seyê ber derî | eşik iti, kapıda bekleyen it | chien de garde | guard dog |
| şehsiwar | iyi binici, şahsüvar | cavalier émérite | good horseman |
| çix ! | hoşt | interjection utilisée pour chasser un chien | noise made to frighten away a dog |
| lîwan : eywan | eyvan | anti-chambre, hall d'entrée | hall, antechamber |
| pêşkepî : pozber | rakip | rival | rival |
| dimdar | artçı | arrière-garde | rearguard |
| bebir | kaplan | tigre | tiger |
| şêbisk : bisk | zülüf | aigrette | aigrette |
| şabisk : biskê rakirî | ucu kıvırık zülüf | aigrette recourbée | curved aigrette |
| nîvgirav | yarım ada | péninsule | peninsula |
| tajang | kamçı | fouet | whip |
| warkor, ocaxkor, korocax, tûtikbirî, bê zuriyet | züriyetsiz | sans descendant | without descendants |
| kordûnde, bêdûnde | erkek çoçuğu olmayan | sans fils | without son |
| zeybeq, zîbeq | civa | mercure | mercury, quicksilver |
| bismût | bizmut | bismuth | bismuth |
| demsaz | samimi arkadaş, sırdaş | confident, intime | confident, intimate |
| demsazî | samimi arkadaşlık, sırdarlık | amitié intime, intimité, confidence | intimate friendship, intimacy, confidence |
| serencam | sonuç | conclusion, résultat | conclusion, result |
| serencam kirin | sonuçlandırmak, sonuca bağlamak | conclure | to conclude |
| nişkegavî | sürpriz | surprise | surprise |

| | | | |
|---|---|---|---|
| haf | mukabil, huzur | en vue, chez, auprès, en présence; | in sight, at some one's place; |
| blêç | şimşek | éclair | lightning |
| neynika dîdevariyê | periskop | périscope | periscope |
| kok kirin | akort etmek | accorder | to tune (instrument) |
| kok | akort | accord (mus.) | state of being in tune |
| nekokirî | akortsuz | désaccordé | out of tune, discordant |
| kokirî | akortlu | accordé | in tune |
| klîta kokê | akort anahtarı | clé d'accord | tuning-key |
| kos : defa şer, defa hawarê | savaş davulu, kös | grosse caisse utilisée pour appeler à la guerre | big drum used in calling for war |
| qereqef : mey, şerab | şarap | vin | wine |
| bejteng | kıstak | isthme | isthmus |
| avteng, tengav | boğaz | détroit | straits |
| balbaz, esker, serbaz | asker, er | soldat | soldier |
| balbazî, eskerî, serbazî | askerlik, erlik | service militaire | soldiership, military service |
| hêsû, hesû, aso | ufuk | horizon | horizon |
| nalbenîşk, zembelîşk, balîşne, navbalîv | yastık | traversin | pillow, bolster |
| gumrah | yolunu şaşırmış | égaré | lost, astray |
| gumrah bûn | yolunu şaşırmak, kaybetmek | s'égarer | to ramble, to loose one's way |

# Bêje û termên rêzdariyê

**Amadekar : Rojan HAZIM**

| **kurdî** | **tirkî** | **fransizî** | **îngilîzî** |
|---|---|---|---|
| hewe teşeyek we ye hingo teşeyek hun e. Li hin navçeyên Kurdistanê ji bo rêzdariyê ji bo kesekî jî hewe/hingo bi kar tînin | | | |
| navê hewe bi xêr ? | adınız ? | comment vous appelez-vous ? | what's your name ? |
| hetikî | rezil, rüsva, kepaze | déshonoré, vil, infame | vile, contemptible, disgraced, scoundrel |
| hetikandin | rezil, rüsva etmek | déshonorer, flétrir, couvrir d'opprobre | to disgrace, to dishonor, to humiliate |
| hetikîn | rezil, rüsva olmak | se couvrir d'opprobre, être déshonoré | to be disgraced, to be put to shame |
| xwe hetikandin, hetika xwe anîn, hatika xwe birin | kendini rezil, rüsva etmek | se couvrir d'opprobre, de honte | to put oneself to shame |
| hetiketî, hetkehî | kepazelik, rezalet | déshonneur, scandale, ignominie | dishonor, infamy, ignominy, scandal |
| rêz : hurmet, qedr, qîmet | saygı, kadir | respect, estime | respect, esteem |
| birêz | saygı değer, sayın | estimable, honorable | honourable, esteemable |
| rêza yekî girtin | birine saygı göstermek, kadrini bilmek | manifester du respect, de l'estime envers quelqu'un | to show respect, esteem for sb. |
| rêzdar | saygın, muhterem | respectable | respectable |
| rêzgir, hurmetkar | hürmetkar, saygılı | respectueux | respectful |
| rêzdarî | saygınlık, ihtiram | respectabilité | respectability |
| rêzgirî | saygılılık, hürmetkarlık | attitude respectueuse | respectfulness |
| di gel/bi silavên germ | sıcak selamlarımla | avec mes salutations chaleureuses | (with my) warm regards |
| spêdeya te (we, hewe) bi xêr | hayırlı sabahlar | bonne journée | have a good day |
| roj baş | iyi günler, merhaba | bonjour | hello |
| navroja te bi xêr (li milê Hekarî û Behdînan di silavdayina musulman û ne musulmanan de nîvro bi kar tê) | öğlen hayırlı olsun | (litt.) bon midi ! | (litt.) have a good midday ! |
| êvar baş | iyi akşamlar | bonsoir | good evening |
| êvara te (we, hewe) bi xêr an xweş | iyi akşamlar | bonne soirée | have a good evening |
| şev baş | iyi geceler | bonne nuit | good night |
| şeva te (we, hewe) bi xêr an xweş | hayırlı geceler | bonne nuit | have a good night |
| xeweke xweş, xew xweş | iyi uykular | bon sommeil | have a pleasant sleep |
| bi xatirê te, bi xatira te/hewe | | Allaha ısmarladık | au revoir goodbye |
| mal ava, malî ava | evin şen ola, teşekkür | merci, que ta maison soit prospère | thank you |
| berxwudar be, xêrandar be | berhüdar ol, sağol | que Dieu te bénisse, merci | God bless you, thank you |
| Xwedê ji te razî be | Allah senden razı olsun | que Dieu soit satisfait de toi, merci | God be happy with you, thank you |
| oxir be | uğurlar olsun | (litt.) bon augure ! bon vent ! | good omeh, good sign |
| bi xêr biçî | güle güle gidesin | bon retour, rentre bien | farewell, take care |
| oxira te ya xêrê be | uğurlar olsun | que ton augure soit bon, rentre bien | may yours be a good omeh, take care |
| rêya te vekirî be | yolun açık olsun | bon voyage, que ta route soit ouverte | safe trip, may your road be open |
| qewet be ! mandî nebî ! | kolay gelsin (güçlü ol !) | (litt.) bonne force ! bon courage (pour quelqu'un qui est en train de travailler) | cheer ! bestrong ! |
| Xwedê qewetê bide | Allah yardımcın olsun | que Dieu te donne de la force | May God give you strength |
| bereket be ! (bêrî, bêder, bazirganî) | bereketli olsun | qu'elle (la récolte) soit abondante (pour quelqu'un qui travaille dans les champs ou les vignes) | May it be plentiful (said to a person who is working in the fields or in the vineyards) |
| qewet xweş be | sen de güçlü ol (kolay gelsine cevap) | que tu aies la force aussi ; merci ! | Be strong too ; thank you ! |
| Xwedê bereketê bide, bereket li malê te | Allah bereket versin, evine bereket | que Dieu donne de la prospérité; que tes biens soient prospères | May God give prosperity ; may your goods be prosperous |
| bijî , bijît : aferîn, her hebî | yaşa | vive | long live ! |
| sihet be, xweşî be ! | sıhhatler olsun ! | bonne santé, se dit à quelqu'un qui vient d'avoir (prendre) un bain, de se couper les cheveux ou de se raser | good health to you ! Said to one having had a bath, haircut or a shave |
| kefaret be, kefareta gunehan be, derbasbûyî be ! | geçmiş olsun ! | que cela soit une expiation, que cela soit du passé ! (formule de sympathie que l'on adresse à qn venant de subir une épreuve (maladie, emprisonnement, accident, etc.) | may this be an expiation, may this belong to the past ! (words of sympathy addressed to s.o. who has just gone through bad times (illness, imprisonment, accident etc.) |

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
*Directeur de la publication :* Reşo ZÎLAN
*Réalisation :* S. ILITCH & M. HASSAN